

تبیین اندیشه‌های نظامی فرماندهی معظم کل قوا

Fatollah Rashidzadeh - PhD

دکتر لطف اله رشیدزاده^۱

چکیده

یکی از مهمترین منابع و شاخص‌های شناخت تفکر نظامی و ماهیت نیروهای مسلح جمهوری اسلامی، اندیشه نظامی فرماندهی معظم کل قوا است. اندیشه نظامی از نظر رهبری و ولی فقیه اهمیت بسیاری دارد. اندیشه نظامی فرماندهی معظم کل قوا از وجوه مختلف قابل تبیین است. از یک سو، می‌توان به مبانی و خاستگاه دینی اندیشه نظامی ایشان اشاره نمود و از سوی دیگر می‌توان به تأثیر نظری آرا و تدابیر ولی فقیه در تحکیم و توسعه اقتدار نظامی و منش و رفتار نظامی ایشان که نقش اساسی در بیداری و پایداری جبهه حق علیه باطل دارد، توجه کرد. به این دلایل، واکاوی مبانی اندیشه نظامی فرماندهی معظم کل قوا از نظر علمی و درک بنیان‌های فکری مجاهدت در راه خدا بسیار ضروری است.

هدف از این مقاله، ترغیب به تعقل و تربیت عقلانی در راه آرمان‌های الهی، بیداری و پایداری است که تحقق آن نیازمند درک اندیشه‌های حضرت آیت‌الله خامنه‌ای است. سؤال اساسی این نوشتار، متمرکز بر چیستی اندیشه به ویژه اندیشه نظامی، چرایی تبیین اندیشه‌های فرماندهی معظم کل قوا و ضرورت توسعه و تعمیق اندیشه‌های نظامی است که با بهره‌گیری از بیانات و اندیشه ولی امر مسلمین ارائه گردیده است.

واژگان کلیدی: تبیین، اندیشه، اندیشه نظامی، فرماندهی کل قوا

۱ - استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه امام علی^(ع) و دانشکده فارابی

Elaboration of the Military Beliefs of the supreme commander-in-chief

Rashidzadeh, PhD¹

Abstract

Military beliefs of the supreme commander-in-chief as one of the major sources and criteria of understanding the military orientation and nature of the army forces of the I.R. of Iran is of great significance from the supreme leader and jurisdiction perspectives. His Excellency the supreme commander-in-chief military beliefs can be approached from various perspectives. On one hand their religious foundations and on the other theoretical effects of H.E. Ideas as well as the jurisdiction initiatives in development and strengthening of military authority and H.E.'s military conduct playing a crucial role in the awareness and sustainability of the front of truth against that of falsehood are worthy of attention. It is, therefore, justified to launch a scientific investigation on H.E.'s military beliefs and understand, thereby, foundations of crusade in favor of Allah.

The motive behind this study is an encouragement towards wisdom and rational education in favor of Allah's ideas, awareness, and sustainability. Materialization of this objective depends on an understanding of the belief system of H.E. Ayatollah Khamenee.

The major question addressed here revolves around the nature of the belief system, especially H.E.'s military one, justification to elaborate it and necessity of development and strengthening them originated from the statements and approaches of the leader of Muslims all around the world.

Keywords: Elaboration- Belief System- Military- Commander-in-chief

اندیشه فرآیندی است که عقل، ابزار محوری آن است و اندیشه‌ورزی حرکت ذهنی و مرور معلومات و دانش‌های حاضر برای دستیابی به مجهولات و روشنایی بخشیدن به آنها است تا بتوان گام‌های استوار و بلندی به سوی تکامل و تعالی فردی و جمعی برداشت.

تبیین به معنی شفاف‌سازی مفاهیم و نظریه‌های اساسی است و در تلاش برای تفهیم، تفسیر و تجزیه و تحلیل آرا و پدیده‌ها است. بدون تبیین، درک اندیشه‌ها و رفتارهای اندیشمندانه ممکن نخواهد بود. از این رو هستی، چیستی، جرایمی و چگونگی آرا و رفتارها و مهمتر از همه، مبانی آنها دارای اهمیت است.

اندیشه نظامی و اندیشه‌شناسی، موضوعی اساسی و تعیین کننده در رفتار و کارکردهای نظامی محسوب می‌گردد. درک صحیح اندیشه‌ها و به تعبیر دیگر تبیین نظریه‌های بنیادین و اندیشه‌هایی که با هدف فهم، جهت‌گیری صحیح، دریافت معیار سنجش و تصویری منطقی و شفاف از موضوع‌های مورد مطالعه فعلیت یافته است، بسیار حائز اهمیت می‌باشد. اندیشه‌های نظامی، تفکر درباره پدیده‌های نظامی است و پدیده نظامی هر چه باشد، در جامعه سیاسی تحقق می‌یابد؛ بنابراین نقطه آغاز تبیین چیستی اندیشه نظامی، شناخت چیستی جامعه سیاسی - نظامی است.

جامعه نظامی بخشی از جامعه سیاسی است که دارای وابستگی سازمان یافته با یکدیگر هستند. به این اعتبار که با اراده و آگاهی افراد در راستای اقتدار ملی موجودیت یافته‌اند. در این پیوند مردم، دولت و نیروهای مسلح محتاج یکدیگر هستند؛ بر این سیاق می‌توان گفت که پدیده نظامی هر امری است که در جامعه سیاسی به دلیل نظامی بودنش مطرح می‌گردد و چنین پدیده‌هایی، موضوع اندیشه نظامی است. در تبیین اندیشه‌های نظامی، از یک سو می‌توان به بیان آرا، افکار و حقایق، ارائه علت، تفسیر رویدادها، توصیف وضعیت‌ها، ترسیم مؤلفه‌ها، شاخص‌ها و وضعیت مطلوب

پرداخت و از سوی دیگر با طرح نظریه‌های اساسی و چارچوب نظری به بررسی روش‌های شناخت، منطق و چرایی آرا همت گمارد تا در پرتو آن جهان‌بینی و مبانی اندیشه‌های مطرح کشف گردد. در این راستا سؤالات اساسی این نوشتار متمرکز بر چیستی اندیشه، چرایی تبیین اندیشه‌های فرماندهی معظم کل قوا، چیستی اندیشه نظامی و ضرورت توسعه و تعمیق اندیشه‌های نظامی است که با بهره‌گیری از بیانات و اندیشه ولی امر مسلمین به قدر بضاعت و البته بدون ادعای ادای حق مطلب ارائه گردیده است.

چیستی و جایگاه اندیشه

«...در درجه اول به هنگام بعثت پیغمبر، مسئله عقل مطرح شده است؛ مسئله دانایی مطرح شده است؛ در سرتاسر قرآن و تعالیم غیرقرآنی پیغمبر هم، هر چه نگاه می‌کنید، می‌بینید تکیه بر عقل، خرد، تأمل، تدبیر، تفکر و این گونه تعبیرات است...»^۱

عقل وجه تمایز انسان با دیگر موجودات و تعقل وجه تمایز انسان‌ها با یکدیگر محسوب می‌گردد. همه ما دارای نعمت عقل هستیم، اما همه ما عقلمان را به درستی به کار نمی‌گیریم. انسان‌های بسیاری هستند که از قوه خرد بهره‌مند هستند، ولی از آن به تمام و کمال بهره نمی‌برند و این گونه است که درجات و مراتب انسان را بر اساس نسبت بهره‌مندی از عقل می‌سنجند.

بسیاری از حقوق و تکالیف انسانی بر مدار فعلیت‌یابی عقل تحقق می‌یابد. بر اساس آموزه‌های دینی، یکی از شرایط اصلی برای تکلیف، عقل شمرده شده است که به معنای فعلیت یافتن آن در شخص می‌باشد. از نشانه‌های این فعلیت حرکت در مسیر کمال، مسئولیت‌پذیری، رعایت حقوق دیگران و مانند آن است. فعلیت یافتن عقل در زبان و

فرهنگ عربی، «تفکر و تعقل» نامیده می‌شود و در ادبیات فارسی از آن به اندیشه‌ورزی تعبیر می‌گردد.

اندیشه و تفکر فرآیندی است که در آن عقل به عنوان ابزار محوری به کار می‌رود و ذهن با مرور معلومات، دانش‌ها و شهود در جستجوی کشف یک مجهول، حل مسئله و افق‌گشایی آینده است. در حقیقت انسان هرگاه با بهره‌گیری از دانش‌های موجود در نزد خود، به یاری ابزار عقل بکوشد تا مجهول و ناشناخته‌ای را حل کند، تفکر کرده و اندیشه ورزیده است.^۱

بنابراین تفکر به کارگیری عقل در مسیر شناخت خود و هستی است. انسان با کشف هر مجهولی در ذهن و بیرون از ذهن، می‌تواند گام‌های بلندی به سوی تکامل و تعالی فردی و جمعی بردارد.^۲

این موضوع در فلسفه بعثت پیامبر(ص)، با دعوت مردم به تربیت عقلانی مورد تأکید قرار دارد: «...تربیت عقلانی؛ یعنی نیروی خرد انسانی را استخراج کردن، آن را بر تفکرات و اعمال انسان حاکم قرار دادن، مشعل خرد انسانی را به دست انسان سپردن تا راه را با این مشعل تشخیص بدهد و قادر به طی کردن آن راه باشد؛ این اولین مسئله است و مهمترین مسئله هم همین است؛ ... عقل را وقتی تربیت نمی‌کنیم، زمام نفس را وقتی به دست عقل نمی‌سپریم، وضع ما همین است. این گنجینه در اختیار ما هست، اما از آن استفاده نمی‌کنیم. آن وقت از بی‌عقلی، جهل و عوارض فراوان آن دچار مشکلات زیادی در زندگی دنیا و آخرت می‌شویم؛ ... اولین کار پیامبر مکرم(ص)، اشاره (تحریک

۱- علامه طباطبایی در تعریف تفکر می‌نویسد: تفکر نوعی سیر و مرور بر معلومات حاضر در نزد انسان جهت دست‌یابی به مجهول است (المیزان، ج ۲، ص ۲۴۸).

۲- در آیات قرآنی تفکر و تعقل به عنوان معیار ارزش و کرامت آدمی در پیشگاه خداوند معرفی شده است (انفال آیه ۲۲ و فرقان آیه ۴۴). در آیه ۴۶ سوره سبا نیز مردم را به تفکر فردی و جمعی تشویق و سفارش می‌کند و آیات بسیار دیگری نیز برای تبیین جایگاه و ارزش خردورزی و اندیشه‌ورزی وارد شده است مانند: سوره بقره، آیات ۱۶۴ و ۲۱۹ و ۲۴۴ و ۲۶۶.

کردن) عقل است؛ برشوراندن قدرت تفکر است؛ قدرت تفکر را در یک جامعه تقویت کردن. این، حلال مشکلات است.^۱

آن چه به انسان بها و ارزش واقعی می‌دهد، نفس داشتن عقل و خرد نیست، بلکه ارزش واقعی به خردورزی و اندیشه‌ورزی بشر است. انسان عاقل، انسانی است که دارای اندیشه و تفکر باشد و عقل خویش را به کار گیرد؛ با موانع زدایی و ایجاد شرایط مناسب تحت تربیت الهی قرار گیرد و از طریق تزکیه و خودسازی و ایجاد زمینه‌های اجتماعی، تعقل و خردورزی را تحقق بخشد.

فرماندهی کل قوا محور اصلی نیروهای مسلح

یک سؤال مهم این است که چرا تبیین اندیشه فرماندهی معظم کل قوا، در اولویت نیازهای نیروهای مسلح قرار دارد؟

عنوان «فرماندهی کل قوا - خمینی روح خدا»، برای اولین بار در ۱۹ بهمن ۱۳۵۷ به وسیله نیروی هوایی در ارتش انقلاب اعلام گردیده است.^۲ اصولاً محور اصلی نیروهای مسلح، فرماندهی است.^۳

از نظر سابقه فرمانده کل قوا سابقه ۱۵ سال مبارزه و مجاهدت در رژیم طاغوت تا وقوع انقلاب اسلامی، عضویت در شورای انقلاب اسلامی با حکم امام (ره)، معاونت وزارت دفاع در سال ۱۳۵۸، سرپرستی سپاه پاسداران، امام جمعه تهران، نمایندگی امام در شورای عالی دفاع، نمایندگی مردم تهران در مجلس، ریاست شورای عالی انقلاب فرهنگی، ریاست مجمع تشخیص مصلحت نظام، ریاست شورای بازنگری قانون اساسی

۱- مقام معظم رهبری، ۲۹ تیر ۱۳۸۸.

۲- مقام معظم رهبری، ۱۹ اسفند ۱۳۸۸.

۳- مقام معظم رهبری، ۲۲ دی ۱۳۶۹.

تبیین اندیشه‌های نظامی فرماندهی معظم کل قوا

و دو دوره رییس جمهوری داشته‌اند که مسئولیت‌هایی حساس و فرصت‌هایی سراسر خدمت تا سال ۱۳۶۸ بوده‌اند و از این نظر، دارای پیشینه‌ای درخشان هستند.

اگرچه وجوه بارز شخصیتی فرماندهی معظم کل قوا تحت‌الشعاع اعتبار سیاسی ایشان قرار دارد، ولی ابعاد علمی، حماسی و جهادی شخصیت ایشان در نزد نظامیان و فرماندهان شناخته شده است. ابهت نظامی، نقش برتر در توسعه دانش نظامی، پیشرفت‌های فناوری نظامی، آزاداندیشی، بصیرت سیاسی، بیداری و پایداری، مقاومت و شهادت‌طلبی، ابعاد اخلاقی، تقوا، ساده‌زیستی، نظم، انضباط، مروت و جوانمردی، وسعت محبت، فقاقت، آینده‌نگری و هوشمندی ایشان را اندیشمندی فرزانه، رهبر و فرماندهی با شخصیت چند بعدی معرفی می‌نماید.

مقام معظم رهبری در دوره انقلاب و طرح انحلال ارتش ۵۷-۱۳۵۹، دوران توطئه و جنگ و احیای ارتش ۶۷-۱۳۵۹، دوران بازسازی ۸۴-۱۳۶۷ و دوران رشد از سال ۱۳۸۴ به بعد نقش مؤثر، برجسته و محوری داشته‌اند. تأثیر فرماندهی ولایت فقیه بر نیروهای مسلح و کل قوای حکومت گسترده‌گی و عمق زیادی دارد و با امنیت و اقتدار جامعه و پیشرفت و سعادت ملت پیوند خورده است.

استواری این شخصیت حماسی در سال‌های جنگ و فعالیت ضدانقلاب، مصائب و مشقاتی که در به ثمر رساندن انقلاب و جلوگیری از انحلال ارتش متحمل شدند؛ رنج جدایی یاران و شهیدان بزرگواری چون شهید مظلوم بهشتی، شهید رجایی، باهنر، چمران و خیل شهیدان ارتشی و سپاهی و بسیجی قهرمان، رنج جانبازی، رنج تحمل مصیبت بزرگ از دست دادن امام^(ع) و مانند آن پیشینه‌ای استثنایی از مبارزه و مقاومت محسوب می‌گردد که بر اساس آن نقش بی‌بدیلی در نشر فرهنگ مقاومت، رفتارسازی و نهادینه نمودن ارزش‌ها و هنجارها داشته‌اند. راهبرد جنگ با عنوان دفاع مقدس و بُعد ارزشی، دفاعی و جهادی جنگ حق و باطل و نبرد تا رفع فتنه در جهان تداوم داشته

است. در سایه راهبرد استکبارستیزی امام و مقام معظم رهبری، ابهت پوشالی آمریکا فرو ریخت و مقابله با استکبار در جهان یک نهضت عمومی شد.

در میان عناصر و مؤلفه‌های مشترک گفتمان امام^(ره) و مقام معظم رهبری، مواردی چون خداباوری، توسعه علم و فناوری، ارتقای توانمندی‌های حرفه‌ای، دشمن‌شناسی، دشمن‌ستیزی، مقاومت و پایداری، شهادت و ایثار، توکل و اخلاص و مانند آن مورد تأکید قرار دارد. ایشان دیدگاه‌های نظری امام^(ره) را قوام بخشیده‌اند؛ نظریه مردم سالاری دینی، نهضت آزاداندیشی و برپایی کرسی‌های نظریه‌پردازی، تبیین دکترین سیاست خارجی بر پایه مؤلفه‌های عزت، حکمت، مصلحت، اتحاد ملی و انسجام اسلامی، اقتدار نظامی، راهبرد دفاع کاربردی و سیاست‌های سند چشم‌انداز همه از ارکان و نظریه‌های فرماندهی کل قوا است.

در نگاهی به گردنه‌های هولناک و فتنه‌های دردناکی که نظام پشت سر گذارده است، بدون تردید راه نجات و اعتبار کشور و نیروهای مسلح در مشی و مرام مردی حسینی‌تبار تجلی می‌یابد. بسیاری از وقایع چه بسا به فجایعی تبدیل می‌گردید، اما تدبیر رهبر و فرماندهی مقتدر نظام تهدیدها را تبدیل به فرصت ساخت.

از طرفی بر اساس قانون اساسی ج.ا.ا. ولی فقیه عالی‌ترین مقام رسمی نظام سیاسی، جایگاه مهندسی نظام و حفظ خط و جهت نظام و جلوگیری از انحراف به چپ و راست و محور قدرت و فصل‌الخطاب در حاکمیت نظام اسلامی است. قانون اساسی زمینه تحقق رهبری فقیه جامع‌الشرایط را به عنوان فرماندهی کل قوا آماده می‌سازد.^۱

در مقدمه بسیاری از اصول قانون اساسی^۲، اختیارات و وظایف ولی فقیه تبیین گردیده است. تأسیس نهاد ولایت فقیه در قانون اساسی با ذکر صفات و شرایط در اصل

۱- مقام معظم رهبری، ۲۶ آذر ۱۳۸۲ و ۱۴ خرداد ۱۳۸۳.

۲- قانون اساسی، اصول ۱، ۵، ۵۷، ۱۰۷، ۱۱۱، ۱۱۰، ۱۴۲.

تبیین اندیشه‌های نظامی فرماندهی معظم کل قوا

پنجم آمده است. به موجب اصل ۱۰۸، ولی فقیه در مقام حاکمیت کشور در رأس نظام قرار دارد و کلیه قوای حاکم، زیر نظر ولایت فقیه اعمال حاکمیت می‌نمایند.

در قانون، مسئولیت‌های متعددی متوجه ولی فقیه است و در قبال ملت، قانون و مجلس خبرگان مسئول و پاسخگو است؛ تعیین سیاست‌های کلی نظام، نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام، صدور فرمان همه‌پرسی تقنینی، سیاسی و اساسی، نظارت بر صدا و سیما و عزل و نصب رئیس این سازمان، حل اختلافات و تنظیم روابط قوای سه‌گانه، حل معضلات نظام از طریق مجمع تشخیص مصلحت و قوای سه‌گانه زیر نظر ولایت مطلق است.

در حوزه قوه مجریه، امضای حکم ریاست جمهوری، تعیین سیاست‌های دفاعی - امنیتی از طریق شورای عالی امنیت ملی، فرماندهی کل نیروهای مسلح و اعلان جنگ و صلح و بسیج نیروها، عزل و نصب فرماندهان عالی‌رتبه نیروهای مسلح و عزل رئیس‌جمهور با ولی فقیه است. علاوه بر این نقش و جایگاه فرماندهی ولایت فقیه در فلسفه نظام اسلامی و قانون اساسی، در طول سال‌های پس از انقلاب اسلامی با توجه به مصادیق و نمونه‌های عینی بسیار برجسته است. جایگاهی که قطعاً منشأ مشروعیت، نفوذ و کارآمدی نیروهای مسلح و نظام اسلامی بوده و تداوم امنیت، سلامت و توسعه جامعه را در برداشته است.

این فرماندهی و رسیدگی به نیروهای مسلح به عنوان حقی محفوظ برای خدا، تجهیز و نیرومندسازی نیروهای مسلح مورد پذیرش و تأکید حضرت آیت‌الله خامنه‌ای قرار گرفته است. «...من، به نیروهای مسلح رسیدگی خواهم کرد ... و این حق برای من محفوظ است ... و از این حق برای خدا و تجهیز نیروهای مسلح و برای اینکه در این

روزگار بتوانیم نیروهای مسلحمان را نیرومند کنیم، به نحو شایسته استفاده خواهیم کرد.»^۱

این موهبت الهی در نیروهای مسلح از چند جهت بسیار اساسی و مهم است:

۱- «... در حقیقت چون رهبر، فرمانده هم است، ... جریان ویژه‌ای میان نیروهای مسلح و فرماندهی کل آن نیروها برقرار می‌باشد...»^۲؛

۲- روحانیت که پرچمداران انقلاب هستند، می‌توانند از طریق ارتباط با عقیدتی سیاسی یا حوزه نمایندگی، در امر هدایت و تربیت اخلاقی کارکنان و انجام مأموریت مؤثر باشند؛ به عبارت دیگر، فرماندهی ولایت به معنای حضور حقیقی دین در نیروهای مسلح و ضامن سلامت و سعادت جامعه است؛

۳- «... اطاعت از دستور فرمانده، واجب است؛ این امر، حکم عقل و شرع و تجربه است.»^۳ انجام وظایف صبغه شرعی یافته و به عنوان تکلیف الهی تلقی می‌گردد؛

۴- «... فرض بر این است که در نظام اسلامی، فرمانده بر خلاف حق و تقوا چیزی نمی‌گوید... اگر رعایت نکرد، زبردستش می‌تواند مطمئن باشد که فرماندهی او ادامه پیدا نخواهد کرد؛ به همین ترتیب تا به بالا و به خود این جایی که من نشسته‌ام، برسد. اگر تخلفی انجام بگیرد، بدون اینکه کسی بخواهد دخالتی بکند، خود به خود آن توانایی‌هایی که خدای متعال داده، مثل برف زیر نور خورشید ذوب می‌شود. دوام مسئولیت در اینجا به وجود آن شرایط است؛»^۴

۱- مقام معظم رهبری، ۵ مهر ۱۳۶۸.

۲- مقام معظم رهبری، ۷ بهمن ۱۳۶۸.

۳- مقام معظم رهبری، ۲۹ شهریور ۱۳۶۹.

۴- همان.

۵- «ولایت فقیه» که اساسی‌ترین اصل نظام جمهوری اسلامی است^۱ بر نیروهای مسلح حاکم است و وفاداری، اخلاص، مجاهدت و اطاعت ولایی کارکنان نیروهای مسلح راه اصلی وصول به مرکزیت نظام است؛

۶- فرماندهی کل قوا در جایگاه ولایت فقیه، «... همان ذخیره پایان‌ناپذیری است که باید مشکلات نظام جمهوری اسلامی را در حساس‌ترین لحظات و خطرناک‌ترین گرده‌های مسیر پرخطر جمهوری اسلامی حل کند و گره‌های ناگشودنی را بگشاید...»^۲ نیروهای مسلح جان‌فدایان ولایت هستند که اطاعت از رهبری را تکلیف شرعی می‌دانند؛

۷- ولایت فقیه و نیروهای مسلح زیر فرمان ولایت، به عنوان ارکان و مراکز اصلی نظام اسلامی همواره هدف کینه و بغض بیشتر و آماج دشمنی‌های ناجوانمردانه قرار داشته است^۳؛

۸- پاسداری و دیده‌بانی حرکت کلی نظام به سمت هدف‌های آرمانی و عالی‌اش، مهمترین و اساسی‌ترین نقش ولایت فقیه است.^۴ «...نقشر نیروهای مسلح در دوران حیات پُرفراز و نشیب نظام جمهوری اسلامی، یک نقش افتخارآفرین است...»^۵.

۹- اندیشه ژرف فرماندهی معظم کل قوا همانند حضرت امام خمینی (ره) «فرمانده کل قوای عارف و حکیم و عاشق و الهی»^۶ که بیشتر از هر کسی به گردن ارتش حق

۱- مقام معظم رهبری، ۲۱ تیر ۱۳۶۸.

۲- مقام معظم رهبری، ۱۸ دی ۱۳۶۸.

۳- مقام معظم رهبری، ۳ اسفند ۱۳۷۷ و ۱۵ شهریور ۱۳۸۰.

۴- مقام معظم رهبری، ۱۴ خرداد ۱۳۸۳.

۵- مقام معظم رهبری، ۲۰ آبان ۱۳۸۵.

۶- مقام معظم رهبری، ۱۸ خرداد ۱۳۶۸.

دارند؛ توانسته ارتش را «محبوب مردم»^۱ و «به معنای واقعی کلمه عزیز»^۲ نماید، چشم دل نیروهای مسلح را بر روی دین و معنویت گشوده و توجه به تأثیر دیانت و معنویت بر دفاع و آمادگی‌های نظامی را ملموس در منظر نیروهای مسلح قرار داده است. نیروی مسلح پا در رکاب، دین‌مدار، با بصیرت، مطیع ولایت، مجاهد و مبارز علیه استکبار جهانی، پایدار و شهادت‌طلب در جهت تحکیم و توسعه امنیت نظام جمهوری اسلامی هویدا گردیده است.

اصل فرماندهی ولایت و اتصال سلسله مراتب فرماندهی در نیروهای مسلح به مرکزیت ایمان و هدایت الهی حقیقاً سرمایه‌ای الهی است که در خطرناک‌ترین شرایط بحران، گره‌گشای مسائل اصلی امنیت خواهد بود. فرماندهی کل قوا الگو و حجتی قاطع از فرماندهی است. نیروهای مسلح منهای ولایت و منهای حق حاکمیت موجودیشان مشروعیت ندارد؛ بر عکس در پیوند با ولایت، در خدمت مردم و امنیت آنان قرار می‌گیرند؛ روح حماسی و آزادی‌خواهی و تکریم انسان نشر می‌یابد و خودسری و زشتی رخت بر می‌بندد و همه کارهای خوب و خیر مصداق پیدا می‌کند؛ ارزش‌هایی مانند عدالت، مروت، شرافت و ظلم‌ستیزی تجلی می‌یابد و تداوم این فرماندهی، زمینه ظهور دولت حضرت بقیه الله الاعظم^۳ را فراهم می‌آورد.

در بین آثار وجودی متعدد و متنوع ولی فقیه در مسئولیت فرماندهی کل نیروهای مسلح بیش از هر چیز می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

۱- بیانات و تدابیر ایشان که دستمایه نظریه‌پردازی راهبردی و کاربردی قرار گرفته است؛

۲- حفظ و احیای ارتش جمهوری اسلامی و جلوگیری از انحلال آن؛

۱- مقام معظم رهبری، ۱۸ خرداد ۱۳۶۸.

۲- مقام معظم رهبری، ۵ اسفند ۱۳۶۸.

۳- مقام معظم رهبری، ۲۷ مرداد ۱۳۸۷.

۲- تولد سپاه پاسداران انقلاب و بسیج مردمی؛

۴- نشر معرفت و اندیشه حماسی و نظریه‌های ناب نظامی به دور از تفکر قشری، سازمانی و تمسک سطحی و منفعت‌طلبانه؛

۵- نظارت‌ها، حمایت‌ها و هدایت‌های مؤثر در تحقق اهداف عملیاتی و شکل‌گیری قدرت و اقتدار نظامی؛

۶- تجدید حیات و هویت‌بخشی به نیروهای مسلح و احیای شخصیت معنوی سربازان و افسران و بیدارسازی روح حماسی و مجاهدت؛

۷- توسعه توان رزمی، آمادگی و بازدارندگی نیروی مسلح در برابر دشمنان و سرافرازی و پیشتازی مقابله با دشمنان خبیث؛

۸- فرماندهی معظم کل قوا سرمنشأ بیعت مکرر نیروهای مسلح و وفاداری هوشمندانه و شجاعانه آنان به نظام جمهوری اسلامی است که باعث الطاف و تأییدات الهی در پیمودن مسیر جهاد و شهادت می‌گردد؛

۹- نیروهای مسلح در سایه ولایت، متکی به قدرت مردم است و مردمی بودن ویژگی مهم نیروهای مسلح است،

۱۰- در پرتو فرماندهی ولی امر مسلمین، نظامیان به انسان‌های پرهیزگار، پارسا و موفق تبدیل شده‌اند که اوامر و نواهی الهی را مراعات می‌کنند؛

۱۱- دستیابی به استقلال و خودکفایی و توان تعرض عمومی به فرهنگ فرعونی، ضداسلامی و غیراسلامی در حوزه امنیت؛

۱۲- این فرماندهی برای کارکنان نیروهای مسلح و همه رزمندگان بسیار پر درخشش و پر جاذبه است، منبعی از برتری ارزش‌ها و عامل تحقق عدالت، علم، دین و ولایت الهی که به غیر از نیروهای مسلح جمهوری اسلامی دیگر ارتش‌ها از آن بی‌نصیب هستند؛

۱۳- مقام معظم رهبری با پاسداری، مجاهدت، دیده‌بانی و رصد حرکت، رشد و اعتلای شجره طیبه نیروهای مسلح را به سمت هدف‌های عالی و الهی هدایت فرموده‌اند؛

۱۴- مهندسی نیروهای مسلح، تحکیم و توسعه اقتدار نظامی نظام اسلامی در مجموعه‌ای از سازمان‌های پیچیده و شرایط امنیتی حاد و در هم تنیده بر عهده ایشان بوده است.

بدون تردید این نعمت بزرگ الهی و نقش بی‌بدیل آن در نیروهای مسلح از نظر وسعت و عمق، قابل وصف و درک نیست. هستی، حیات، اعتبار و اقتدار نیروهای مسلح هرگز بدون ولایت قابل تصور نیست. قدرت نیروهای مسلح منهای ولایت مفهوم و مشروع نیست.

همه ارزش‌ها در نیروهای مسلح در پیوند با اطاعت ولایی هویت می‌یابند. قدرت و اقتدار نیروهای مسلح در پرتو ولایت تبدیل به امنیت و اعتبار می‌گردد. قدرت نیروهای مسلح با واسطه ولایت در امتداد قدرت الهی قرار می‌گیرد و الطاف الهی تحقق می‌یابد. آنچه اتفاق افتاده است، این است که فرماندهی ولایت بسیار مستحکم، مستدل و ریشه‌دار قابل فهم شده و در عمل هویدا گردیده است.

از این رو ما وظیفه سنگینی در بسط و واکاوی اندیشه‌های نظامی فرماندهی معظم کل قوا داریم و بازخوانی آرای فرماندهی معظم کل قوا می‌تواند برای صاحبان اندیشه، استادان دانشگاه‌های نظامی، تصمیم‌سازان حوزه امنیت، فرماندهان و به ویژه جوانان جان بر کف نیروهای مسلح، آموزه و آموزنده و عامل اساسی شکوفایی و اقتدار نظامی باشد.

چیستی اندیشه نظامی

اندیشه نظامی متمرکز بر موضوع‌ها و پدیده‌های نظامی است که در جامعه سیاسی - نظامی تحقق می‌یابد. نیروهای مسلح، اساس و بخش اصلی جامعه نظامی است که بنابه

تبیین اندیشه‌های نظامی فرماندهی معظم کل قوا

اعتباراتی مانند آیین و قدرت نظامی موصوف به نظامی شده است. اندیشه نظامی هم مجموعه آرای نظامی و هم حرکت ذهنی یا علمی برای کسب این آرا است.

در زندگی اجتماعی روابط میان افراد و سازمان‌ها تعریف می‌شود و هر یک دارای پایگاه و نقش‌های تعریف شده‌اند؛ به گونه‌ای که اگر در اجرای این نقش‌ها، خلل یا سستی صورت بگیرد، جامعه دچار تنش می‌شود. در نظام بین‌الملل روابط کشورها همواره در یک تعامل عقلانی شکل نمی‌گیرد و یا تداوم نمی‌یابد.

تعارض و تقابل برای منافع بیشتر، دفاع از جان، مال و تمامیت ارضی و به طور کلی منافع ملی منشأ بسیاری از جنگ‌ها بوده است. این نکته سرچشمه پیدایش نیروهای مسلح و توسعه اندیشه نظامی است. بر این اساس، تبیین اندیشه نظامی با فلسفه و مقصود از تشکیل نیروی نظامی^۱، ماهیت نیروهای مسلح^۲ و چیستی نظامیگری^۳ و مبانی آن ارتباط دارد. از طرف دیگر، اندیشه نظامی را می‌توانیم بر چهار رکن عمده و عنصر اساسی بنا نماییم؛ این چهار عنصر عبارتند از مبانی نظری و عقیدتی، آرا و تفکرات نخبگان، تجارب نظامی و تحولات سیاسی و نظامی.

اندیشه نظامی به مفهوم خاص، آرا و تفکراتی نیست که اغلب پیرامون امور نظامی مورد بررسی و بحث قرار می‌گیرد، بلکه مجموعه تفکرات رسا، صائب، نافذ، منسجم و ماندگاری است که دارای مبانی مستدل و منطقی درباره امور نظامی می‌باشد. همچنین اندیشه نظامی مبنای رفتار و کارکردهای نظامی است که در اشکال و سطوح مختلفی همچون فلسفه، ایدئولوژی^۴ و نظریه نظامی^۱، دکترین نظامی، قدرت و اقتدار نظامی و

۱ - مقام معظم رهبری، ۲۳ اردیبهشت ۱۳۸۸ و ۱۲ اردیبهشت ۱۳۸۷ و ۲۸ مهر ۱۳۷۲.

۲ - مقام معظم رهبری، ۳۰ فروردین ۱۳۷۴ و ۱۵ بهمن ۱۳۶۸.

۳ - مقام معظم رهبری، ۱۷ آبان ۱۳۷۴ و ۴ دی ۱۳۸۲ و ۲۲ مهر ۱۳۸۳.

۴ - ایدئولوژی نظامی: در جمهوری اسلامی ایدئولوژی نظامی مجموعه‌ای منسجم و پایدار از اعتقادات و باورها، بایدها و نبایدها در امور نظامی است که بر اساس دین و اندیشه ولایی فرماندهی کل قوا ارزش‌ها، عقاید و منش‌های نظامی را برای نیروهای مسلح مطرح می‌سازد.

به طور کلی در تفکر نظامی تجسم می‌یابد. برای نمونه هنگامی که فرماندهی معظم کل قوا از ارتش، جنگ و دفاع مقدس سخن می‌گویند، به هویت‌دهی می‌پردازند: «... ارتش جمهوری اسلامی، کلمه طیبه است.»^۲

«... جا دارد که امروز ارتش جمهوری اسلامی ایران را «حزب‌الله» بنامیم؛ ارتش حزب‌الله ... در این خط حزب‌اللهی جلو بروید. حزب‌الله، یعنی کسی که هم از امکانات خداداد بهترین استفاده می‌کند؛ از دانش استفاده می‌کند؛ از خرد و اندیشه استفاده می‌کند...»^۳

آنجا که فرماندهی معظم کل قوا از مسائل مربوط به چرایی جنگ و دفاع مقدس سخن می‌گویند، فلسفه نظامی را مطرح می‌سازند: «... چرا جنگ را به وجود آوردند؟ این هم امر روشنی است: جنگ را به وجود آوردند تا نظام اسلامی را از بین ببرند یا وادار به تسلیم کنند...»^۴

آن گاه که بحث مبنایی جهاد مطرح می‌گردد، نوعی حکم و نظریه نظامی است که در قالب فقهی مطرح شده است: «... حکم اسلامی این قضیه، واضح است. ... جهاد ابتدایی، واجب کفایی است؛ اما در غیر این مورد، جهاد دفاعی که مظهر مصادیق دفاع هم هست، واجب عینی است.»^۵ و یا مطالبی که پیرامون آیین، رفتار و کارکرد گفته شده است: «... از خصوصیات این آیین‌نامه انضباطی آن است که نیروهای مسلح را از این جهت همسان می‌کند... آیین‌نامه انضباطی را با قدرت تمام اعمال نمایید.»^۶

- ۱ - نظریه نظامی: نظریه پاسخی است برای خروج از بن بست و یا برون رفت از بحران در رابطه با یک موضوع خاص علمی و یا اجتماعی. نگرشی جدید با مبنای علمی و فلسفی شفاف برای حل مسئله نظامی
- ۲ - مقام معظم رهبری، ۵ مهر ۱۳۷۴.
- ۳ - مقام معظم رهبری، ۵ مهر ۱۳۷۶.
- ۴ - مقام معظم رهبری، ۵ مهر ۱۳۷۰.
- ۵ - مقام معظم رهبری، ۱۳ دی ۱۳۶۹.
- ۶ - مقام معظم رهبری، ۲۲ دی ۱۳۶۹.

تبیین اندیشه‌های نظامی فرماندهی معظم کل قوا

اندیشه نظامی فرماندهی کل قوا مقوله‌ای ارزشی، الهی و جهت‌دهنده است؛ مجموعه‌ای از اصول و سیاست‌های مهم و در عین حال منظم که جریان سیال اعمال و اندیشه‌های جامعه سیاسی و نظامی را برای تحقق اهداف هدایت می‌نماید.

اندیشه، عقیده و بینش فرماندهی کل قوا اساس منش و رفتار نظامی و سیر تحقق امنیت، تحکیم و توسعه اقتدار و تکامل جامعه می‌باشد. در این رویکرد، مجاهدت و مبارزه با استبداد، استکبار و ظلم یک اندیشه نظامی- سیاسی است و جهاد، برای تحصیل حاکمیت الله و خروج از ولایت طاغوت به ولایت الله است؛ از این رو بایستی نقش و ارزش اندیشه نظامی را در دین و هدف‌های تعیین شده دینی جستجو نمود و به آن اهمیت داد.

«... در حالی که نخستین شعار اسلام «توحید»، یعنی نفی همه قدرت‌های مادی و سیاسی و همه بت‌های بی‌جان و باجان بود و در حالی که اولین اقدام پیامبر (ص) پس از هجرت، تشکیل حکومت و اداره سیاسی جامعه بود و یا دلایل و شواهد فراوان دیگری که بر پیوند دین و سیاست حکم می‌کند، باز کسانی پیدا می‌شوند که بگویند دین از سیاست جدا است؛ کسانی هم پیدا شدند که این سخن ضداسلامی را از آنها بپذیرند؛ ... آیا جهاد اسلامی که در صدها آیه قرآن و حدیث مسلم، در زمره برترین فرایض دینی قرار گرفته است و ترک آن مایه ذلت و شقاوت دنیا و آخرت شناخته شده، برای به دست آوردن چه چیز و دفاع از کدامین ارزش است؟ آیا حیات طیبه‌ای که باید برای تحصیل آن جهاد کرد، زندگی در زیر سایه شوم ولایت غیر خدا است؟ بر خاک مذلت نشستن و حاکمیت جباران و ارزش‌های غیرالهی را تماشا کردن و تن به ذلت دادن است؟ اگر چنین نیست و جهاد برای تحصیل حاکمیت الله و خروج از ولایت طاغوت به ولایت الله است، پس چگونه می‌توان نقش و ارزش سیاست را در دین و در هدف‌های تعیین شده دینی، دست کم یا نادیده گرفت.^۱

ضرورت توسعه و تعمیق اندیشه‌های نظامی

پس از انقلاب اسلامی و تثبیت جمهوری اسلامی ایران، تفکر اسلامی، فکر بیداری اسلامی و بازگشت و تمسک به اسلام، در ذهن‌ها به صورت اندیشه‌ای ماندگار درآمده است و همراه با این رشد، تقابل امریکا با ایران از شروع انقلاب به شکل عملی، با ضربه زدن به جمهوری اسلامی از راه‌های مختلف از جمله صدور قطعنامه، کودتای نظامی پایگاه شهید نوژه، مسدود کردن حساب‌های بانکی کشور در هر جایی که توانستند، تحریک و حمایت ضد انقلاب و گروهک‌ها، حمله نظامی به طبرس، تحریم اقتصادی، قطع رابطه، قطع خرید نفت، تشویق عراق به جنگ، سرنگونی هواپیمای مسافربری در خلیج فارس، توقیف کشتی «ایران اجر»، حمله به سکوهای نفتی و امثال این اقدامات در طول این سال‌ها تداوم یافت؛ اما امریکا از سال‌های هفتاد و سه و هفتاد و چهار، به تدریج و به صورت روزافزون به این نتیجه رسید که تقابل عملی کافی نیست و باید در کنار آن، تقابل و تخاصم و مبارزه نظری را هم شروع کند. «معنای تقابل نظری چیست؟ یعنی مبارزه با جمهوری اسلامی در صحنه اعتقاد و در زمینه فرهنگ و مسائل اخلاقی.» هدف از این تقابل نظری و حمله اعتقادی، رخنه‌افکنی در مبانی اعتقادی و ارزشی نظام مانند انقلاب، اسلام، عاشورا، تشیع، جدا نبودن دین از سیاست، گسستن پیوند نظام با مردم، شبهه‌افکنی و تردیدافکنی به شکل همه جانبه و عمیق در قالب سمینارها، کنگره‌ها و نشریات تخصصی، نقشه اساسی مقابله با جمهوری اسلامی برای دستیابی و سلطه بر ایران دنبال شده است. در این راهبرد، آمریکا می‌خواهد ابرقدرتی خود را تثبیت و امتیاز انحصاری ابرقدرتی را برای خود به دست آورد. «... چرا ایران در این چالش مورد توجه قدرت متجاوز و کانون تجاوز، یعنی آمریکا است؟»

شماره
۳۷
پیاپی
۱۳۸۹

۱- ایران کشوری بزرگ، ثروتمند و برخوردار از منابع بسیار مهم زیرزمینی است. دومین دارنده گاز در سطح دنیا کشور ما است؛ ذخیره بسیار ارزشمند نفت و خیلی از منابع زیرزمینی دیگر متعلق به ایران است؛ ایران، کشوری با جمعیت زیاد، موقعیت جغرافیایی حساس و دارای مرز طولانی در خلیج فارس و دریای عمان است؛ بهترین راه دسترسی غرب به آسیای میانه هم از ایران می‌گذرد. قهراً به این دلایل طبیعی، کشور ما، ایران، مورد توجه و طرف چالش آمریکا قرار می‌گیرد.

۲- هویت جمهوری اسلامی است. این که در نقطه‌ای از دنیا نظامی سر کار بیاید که معتقد به نفی ظلم و استبداد باشد؛ معتقد به نفی وابستگی اقتصادی و فرهنگی و سیاسی به قطب‌های جهانی باشد؛ متکی و معتقد به مردم‌سالاری باشد- یعنی برانگیخته بودن از سوی مردم و ملت خود - و همه این مفاهیم را هم از مبانی دینی و اعتقادی و ایمانی گرفته باشد، نه از قراردادهای اجتماعی... بدیهی است وقتی نظامی با این خصوصیات به وجود آید، برای هر کس که در هر جای دنیا معتقد به ظلم بین‌المللی، استبداد بین‌المللی، نفی حقوق ملت‌ها و کشورها و معتقد به بی‌اعتنایی به مرزهای کشورهای مستقل است، دشمن و طرف مقابل و رقیب غیرقابل تحملی محسوب خواهد شد... «... آن چه امروز برای استکبار جهانی یک خطر تلقی می‌شود، این است که ملت‌های مسلمان هویت، شخصیت، اصالت و استقلال خود را جدی بگیرند...»^۲

۳- «... نظام جمهوری اسلامی با اعلام آرمان عدالت‌خواهی در سطح بین‌الملل، دشمنانی برای خود تدارک دیده است. همه کسانی که در سطح تعاملات جهانی معتقد به سلطه، زورگویی و تجاوز می‌باشند، با شعار عدالت‌طلبی از سوی نظام جمهوری اسلامی معارض، مخالف و عصبانی هستند؛ همچنان که با شعار استقلال

۱- مقام معظم رهبری، ۲۲ اردیبهشت ۱۳۸۲.

۲- مقام معظم رهبری، ۱۱ اردیبهشت ۱۳۸۴.

ملی، دشمنانی در مقابل ما صف‌آرایی می‌کنند. همه انحصارطلبان، همه جهانخواران، همه آنهایی که دستشان به ناحق و ناروا در سفره منابع مادی این کشور دراز بوده و چپاول می‌کردند، وقتی که این کشور و این ملت اعلام استقلال می‌کند و نفوذ یادی بیگانگان را قطع می‌کند، طبیعتاً در برابر آن صف‌آرایی می‌کنند. نباید تصور کرد دشمنی دشمنان به این دلیل است که فلان موضع‌گیری را دولت جمهوری اسلامی یا فلان مسئول کشور انجام داده است. مسئله، مسئله اصل نظام و ساخت نظام است؛ مسئله، مسئله شعارهای اصولی نظام و امام است...»^۱

... تنها راه صحیح در برابر تجاوز آمریکا، «مستحکم کردن ساخت داخلی نظام»^۲، تولید نظریه در چارچوب اسلام از طریق کرسی‌های نظریه‌پردازی، «کرسی‌های پاسخ به سؤالات و شبهات» و «کرسی‌های نقد و مناظره»^۳، حفظ اتصال فکری با توده‌های مردم و به شدت چسبیدن و متمسک شدن به ریشه‌های اصولی انقلاب^۴، «ایستادگی ملت و دولت در مقابل فزون‌خواهی آمریکا و طمع‌ورزی هر قدرت دست‌انداز و مستکبر»^۵، «قوی شدن با ایمان، قوی شدن با علم، قوی شدن با فناوری، قوی شدن با ارتباطات اجتماعی، پیوندهای ملی و همبستگی حقیقی آحاد ملت با یکدیگر»^۶ و در یک جمله علاج ملت ایران در کسب اقتدار است؛ این اقتدار فقط به معنای اقتدار نظامی نیست؛ باید اقتدار علمی، اقتصادی، به دست آوردن قدرت اخلاقی و اجتماعی و بالاتر از همه اینها اقتدار معنوی و روحی را - که از اکتال به خداوند متعال برای یک ملت حاصل می‌شود - هم کسب کنیم.^۷ در این

- ۱ - مقام معظم رهبری، ۱۴ اردیبهشت ۱۳۸۷ و ۱۵ مرداد ۱۳۸۲.
- ۲ - مقام معظم رهبری، ۲۲ اردیبهشت ۱۳۸۲.
- ۳ - مقام معظم رهبری، ۱۶ بهمن ۱۳۸۱.
- ۴ - مقام معظم رهبری، ۹ اسفند ۱۳۷۹.
- ۵ - مقام معظم رهبری، ۱۱ اردیبهشت ۱۳۸۱ و ۲۴ بهمن ۱۳۸۲.
- ۶ - مقام معظم رهبری، ۱۱ اردیبهشت ۱۳۸۶.
- ۷ - مقام معظم رهبری، ۱ فروردین ۱۳۸۷.

راستا... قدرت نظامی برای کشوری که مورد تهدید قدرت‌ها است، یکی از واجب‌ترین واجب‌ها است.^۱ «و قدرت علمی زیر بنای اقتدار آینده ملت و دستیابی به ثروت و ایجاد قدرت نظامی است.»^۲

اندیشه نظامی اساس قدرت و اقتدار نظامی و نظامیگری است و شامل همه چیز یک مجموعه نظامی می‌باشد که نظام جمهوری اسلامی برای آن ارزش زیادی قایل است؛ ... «... ما که مسلمان و انقلابی هستیم، ما که پیشاهنگ حرکت نوین عالم هستیم، باید بهتر از دیگران این دانش (نظامی) را بلد باشیم. دیگران مرتجع هستند، دیگران عقب افتاده‌اند، دیگران رو به گذشته دارند؛ به ظاهر و به زرق و برقشان نگاه نکنید. دیگران اسیر شهوت هستند، اسیر کوچک‌ترین انگیزه‌های بشری هستند؛ پیشرو شما نیستند؛ پیش‌قراول شما نیستند؛ نوآور شما نیستند؛ شما پیام جدید برای دنیا دارید؛ در عرصه هر دانشی که بشود و بتوان - از جمله دانش نظامی، فنون نظامیگری و روش‌های نوین سازماندهی نظامی - شما باید بهترین را داشته باشید.»^۳ امروز برای نظامیان در هر سطحی که هستند، کسب معلومات و دانش نظامی و هر آنچه که به این دانش مربوط می‌شود، جزء فرایض است^۴ و دانشگاه‌های نظامی مرکز دانش، آموزش، فکر و اندیشه است.^۵

جوانان عزیز ما در دانشگاه افسری و در همه دانشگاه‌های نظامی کشور با دو هدف به کار و تحصیل اشتغال دارند: هدف اول، دانش و هدف دوم، آمادگی و تربیت نظامی. نظامیان در جمهوری اسلامی ایران باید مردمان دانشمند و فرزانه و دارای نگاه با معرفت و شناخت نسبت به همه مسائل جامعه، بلکه همه مسائل آفرینش باشند. تحصیل، یک موقعیت و زمینه‌ساز موفقیت‌های بزرگ است. اولین کار شما جوانان،

۱ - مقام معظم رهبری، ۵ مهر ۱۳۷۶.

۲ - مقام معظم رهبری، ۲۴ مهر ۱۳۸۴.

۳ - مقام معظم رهبری، ۲۷ شهریور ۱۳۷۰.

۴ - مقام معظم رهبری، ۲۸ مهر ۱۳۷۲.

۵ - مقام معظم رهبری، ۲۶ فروردین ۱۳۸۸.

فراگیری آموزش‌ها و بالا بردن سطح دانایی‌ها است. با دانایی است که یک انسان، یک جامعه و یک کشور توانایی به دست می‌آورد.^۱ در مجموع مهمترین ضرورت‌های توسعه و تعمیق اندیشه‌های نظامی متمرکز بر چند محور اساسی است:

۱- ایران مورد توجه قدرت متجاوز و کانون تجاوز یعنی آمریکا است؛

۲- دفاع از هویت، شخصیت، اصالت و استقلال ملت و نظام جمهوری اسلامی و الگو شدن کشور برای ملت‌های مسلمان به گونه‌ای که هویت و استقلال خود را جدی بگیرند؛

۳- اعتقاد به نفی ظلم، استبداد، وابستگی به قطب‌های جهانی و معتقد به مردم‌سالاری مبتنی بر مبانی دینی؛

۴- اعلام آرمان عدالت‌خواهی در سطح بین‌الملل و اهتمام به تحقق شعارهای اصولی نظام و امام (ره) و ساخت نظام اسلامی؛

۵- کسب اقتدار به معنای اقتدار نظامی، علمی، اقتصادی و بالاتر از همه اقتدار معنوی و روحی؛

۶- عمل به فریضه کسب معلومات و دانش نظامی و هر آن چه که به این دانش مربوط می‌شود.

بدون تردید ضرورت توسعه و تعمیق اندیشه نظامی، تأکید بر توسعه دانش، آمادگی نظامی و دستیابی به قدرت نظامی با هدف بازدارندگی و دفاع است و به مفهوم جنگ‌طلبی نیست. «... آمادگی نیروهای مسلح باید طوری باشد که گویا فردا جنگ خواهد بود. دائم باید بیدار باشند. «و ان اخا الحرب الارق، و من نام لم ینم عنه.» من این کلام امیرالمؤمنین^(ع) را شاید صد بار خطاب به برادران مسئول در نیروهای مسلح تکرار کرده‌ام. «مرد جنگ، خواب ندارد. اگر شما خوابیدید، معلوم نیست دشمنی هم که پشت سنگرش نشسته تا بر شما بتازد، در خواب باشد.» باید بیدار باشید.

تبیین اندیشه‌های نظامی فرماندهی معظم کل قوا

ممکن است ما هیچ جنگی نداشته باشیم - پیش‌بینی بنده هم همین است - اما حضور و آمادگی نیروهای مسلح، یکی از موجبات جنگ نداشتن است ... یاوه‌گوهای آمریکایی باز نروند، اینجا و آنجا بگویند که «ایران می‌خواهد جنگ درست کند» یا «بمب اتم منفجر کند». این حرف‌ها و این مهمل‌گویی‌ها دیگر کهنه و منسوخ شده است. اگر چه آنها به منسوخ شدن یا نشدن این مهملات نگاه نمی‌کنند و باز هم از این مهملات می‌گویند، اما بدانند که ما جنگ‌افروز نیستیم.

ما بر طبق مبانی نظام، با جنگ‌افروزی مخالف هستیم. اصول ما اقتضا می‌کند که پیام دوستی، صلح، محبت، امنیت و آرامش داشته باشیم؛ چون ما حرف داریم. کسی که حرف ندارد، می‌خواهد فضا شلوغ باشد؛ صدا به کسی نرسد و کسی نداند که او چه گفت. کسی که اهل زورگویی و چپو کردن است، دلش می‌خواهد که فضا شلوغ شود تا او در وسط کار، چپو کند. اما کسی که حرف حساب دارد، دلش می‌خواهد همه ساکت شوند؛ آرام باشند و فضا آرامش داشته باشد تا حرف حساب او را بشنوند.^۱

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

این مقاله متمرکز بر مفهوم و اصطلاح تبیین اندیشه، اندیشه نظامی و عنوان فرماندهی کل قوا است. مقصود از تبیین اندیشه‌های نظامی فرمانده کل قوا، شفاف‌سازی مفاهیم، مبانی و نظریه‌های اساسی است که با هدف فهم، جهت‌گیری صحیح و دریافت معیار سنجش درباره پدیده‌های نظامی بیان گردید. علت تبیین اندیشه‌های فرماندهی معظم کل قوا از نظر سابقه مبارزاتی، مسئولیت‌های اجرایی، ابعاد علمی، حماسی و جهادی شخصیت ایشان و همچنین نقش و جایگاه ولایت فقیه در فلسفه نظام اسلامی و قانون اساسی در طول سال‌های پس از انقلاب اسلامی با توجه به مصادیق و نمونه‌های عینی بسیار برجسته بیان گردید.

جایگاهی که قطعاً منشأ مشروعیت، نفوذ و کارآمدی نیروهای مسلح و نظام اسلامی بوده و تداوم امنیت، سلامت و توسعه جامعه را در بر داشته و تحکیم و توسعه قدرت نیروهای مسلح و حرکت به سوی اقتدار را دنبال می‌نمایند؛ به این دلیل وظیفه سنگینی در بسط و واکاوی اندیشه‌های نظامی فرماندهی معظم کل قوا وجود دارد.

در این راستا حلال مشکلات، برشوراندن قدرت تفکر و اندیشه‌ورزی است که نیازمند «تربیت عقلانی» به مفهوم استخراج نیروی خرد انسانی و حاکم نمودن آن بر تفکرات و اعمال انسان است تا مشعل خرد انسانی، راه را تشخیص دهد و آن را طی نماید.

تبیین اندیشه نظامی با توجه به فلسفه و مقصود از تشکیل نیروی نظامی، ماهیت نیروهای مسلح و چیستی نظامیگری بر چهار رکن عمده و عنصر اساسی استوار است: مبانی نظری و عقیدتی، آرا و تفکرات نخبگان، تجارب نظامی و تحولات سیاسی و نظامی.

اندیشه نظامی به مفهوم خاص، آرا و تفکراتی نیست که اغلب پیرامون امور نظامی مورد بررسی و بحث قرار می‌گیرد، بلکه مجموعه تفکرات رسا، صائب، نافذ، منسجم و ماندگاری است که مبانی مستدل و منطقی درباره امور نظامی دارد. بر این اساس اندیشه نظامی مبنای رفتار و کارکردهای نظامی است و در قالب هویت نظامی، فلسفه نظامی، نظریه نظامی، دکترین نظامی، قدرت و اقتدار نظامی تجسم می‌یابد.

بر این مبنا اندیشه نظامی فرماندهی کل قوا، مقوله‌ای ارزشی، الهی و جهت‌دهنده است؛ مجموعه‌ای از اصول و سیاست‌های منظم که جریان اعمال و اندیشه‌های جامعه را برای تحقق اهداف مورد نظر هدایت می‌نماید. اساس منش و رفتار نظامی، تحقق امنیت، تحکیم و توسعه اقتدار و تکامل جامعه بوده است. شاخص ثابت نیروهای مسلح در نظام اسلامی عبودیت، رشد و تعالی انسان در پرتو اندیشه رسا، صائب، نافذ و نظام‌یافته ولایت فقیه است.

تبیین اندیشه‌های نظامی فرماندهی معظم کل قوا

در این رویکرد، بی‌گمان مجاهدت و مبارزه با استبداد، استکبار و ظلم برای تحصیل حاکمیت الله و خروج از ولایت طاغوت به ولایت الله می‌باشد که یک اندیشه نظامی - سیاسی است.

از آنجا که ایران مورد توجه قدرت متجاوز آمریکا است، برای دفاع از هویت، شخصیت، اصالت و استقلال ملت و نظام جمهوری اسلامی باید اقدام به توسعه و تعمیق اندیشه نمود تا بتوان برای ملت‌های مسلمان الگو شد. با کسب اقتدار می‌توان به عدالت‌خواهی و شعارهای اصولی نظام و امام^(ره) در سطح بین‌الملل تحقق بخشید.

ژوئیه‌شکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع و مأخذ

- ۱- بیانات مقام معظم رهبری در اجتماع بزرگ مردم کرمان، ۱۳۸۴/۲/۱۱.
- ۲- بیانات مقام معظم رهبری در بازدید از دانشگاه امام حسین (ع)، ۱۳۸۸/۱/۲۶.
- ۳- بیانات مقام معظم رهبری در جمع مردم زاهدان، ۱۳۸۱/۱۲/۴.
- ۴- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار استادان و دانشجویان قزوین، ۱۳۸۲/۹/۲۶.
- ۵- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۴/۳۰/۱.
- ۶- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای مجلس خبرگان، ۱۳۸۰/۷/۱۵.
- ۷- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۲/۲/۲۲.
- ۸- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با فرماندهان و اعطای آیین‌نامه انضباطی به رئیس ستاد فرماندهی کل قوا، ۱۳۶۹/۱۰/۲۲.
- ۹- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار بسیجیان استان فارس، ۱۳۸۷/۲/۱۴.
- ۱۰- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از دانشجویان برگزیده و نمایندگان تشکل‌های دانشجویی، ۱۳۸۴/۷/۲۴.
- ۱۱- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار علما و روحانیون کرمان، ۱۳۸۴/۲/۱۱.
- ۱۲- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار فرماندهان و پرسنل ارتش به مناسبت هفته دفاع مقدس، ۱۳۷۴/۷/۵.
- ۱۳- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار فرماندهان و دانشجویان «نیروی زمینی ارتش»، ۱۳۷۲/۷/۲۸.
- ۱۴- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار گروه کثیری از کارگران و معلمان، ۱۳۸۱/۲/۱۱.
- ۱۵- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۲/۵/۱۵.
- ۱۶- بیانات مقام معظم رهبری در سالروز عید سعید مبعث، ۱۳۸۸/۴/۲۹.
- ۱۷- بیانات مقام معظم رهبری در مراسم اعطای نشان فتح به فرماندهان سپاه و ارتش در عملیات بیت‌المقدس، ۱۳۶۸/۷/۵.
- ۱۸- بیانات مقام معظم رهبری در مراسم اعطای نشان فتح به فرماندهان و نیروهای نظامی ارتش و سپاه، ۱۳۶۸/۱۱/۱۵.

تبیین اندیشه‌های نظامی فرماندهی معظم کل قوا

- ۱۹- بیانات مقام معظم رهبری در مراسم پانزدهمین سالگرد ارتحال امام خمینی (ره)، ۱۳۸۳/۳/۱۴.
- ۲۰- بیانات مقام معظم رهبری در مراسم تحلیف و اعطای سردوشی در دانشگاه افسری امام علی (ع)، ۱۳۸۳/۱۰/۲.
- ۲۱- بیانات مقام معظم رهبری در مراسم دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه‌های سه‌گانه ارتش، ۱۳۸۳/۷/۲۲.
- ۲۲- بیانات مقام معظم رهبری در مراسم مانور ذوالفقار، ۱۳۷۶/۷/۵.
- ۲۳- بیانات مقام معظم رهبری در مراسم مشترک تحلیف دانشجویان دانشگاه‌های افسری ارتش در دانشگاه امام علی (ع)، ۱۳۸۲/۴/۱۰.
- ۲۴- بیانات مقام معظم رهبری در مراسم مشترک نیروهای مسلح استان کردستان، ۱۳۸۸/۲/۱۲.
- ۲۵- بیانات مقام معظم رهبری در مراسم نظامی مشترک یگان‌های نیروهای مسلح استان فارس، ۱۳۸۷/۲/۱۲.
- ۲۶- بیانات مقام معظم رهبری در میدان «صبحگاه دانشگاه امام حسین (ع)»، ۱۳۷۴/۸/۱۷.
- ۲۷- بیانات و پرسش و پاسخ مقام معظم رهبری در جمع دانشجویان و اساتید دانشگاه صنعتی امیرکبیر، ۱۳۷۹/۱۲/۹.
- ۲۸- پاسخ مقام معظم رهبری به نامه جمعی از دانش‌آموختگان و پژوهشگران حوزه علمیه، ۱۳۸۱/۱۱/۱۶.
- ۲۹- پیام مقام معظم رهبری به حجاج بیت‌الله الحرام، ۱۳۶۸/۴/۱۴.
- ۳۰- پیام مقام معظم رهبری به مناسبت اجلاس دوره سوم مجلس خبرگان، ۱۳۷۷/۱۲/۳.
- ۳۱- پیام مقام معظم رهبری به نمایندگان مجلس شورای اسلامی و مردم ایران درباره حفظ وحدت، ۱۳۶۸/۱۰/۱۸.
- ۳۲- پیام نوروزی مقام معظم رهبری به مناسبت آغاز سال ۱۳۸۷.
- ۳۳- خطبه‌های مقام معظم رهبری در نماز جمعه تهران، ۱۳۸۲/۱۱/۲۴.
- ۳۴- خطبه‌های مقام معظم رهبری در نماز جمعه تهران، ۱۳۷۰/۷/۵.
- ۳۵- دیدار مقام معظم رهبری با ائصار مختلف مردم در روز نیمه شعبان، ۱۳۸۷/۵/۲۷.
- ۳۶- دیدار مقام معظم رهبری با جمعی از نظامیان، ۱۳۸۵/۸/۲۰.

فصلنامه شماره ۳۷ مدیریت نظامی

- ۳۷- دیدار مقام معظم رهبری فرماندهان و دانشجویان «نیروی زمینی ارتش»، ۱۳۷۲/۷/۲۸.
- ۳۸- سخنرانی مقام معظم رهبری در پایان چهارمین مجمع فرماندهان و مسؤولان دفاتر ولی فقیه در سپاه، ۱۳۷۰/۶/۲۷.
- ۳۹- سخنرانی مقام معظم رهبری در دیدار با شرکت‌کنندگان در اولین کنفرانس اسلامی فلسطین، ۱۳۶۹/۹/۱۳.
- ۴۰- سخنرانی مقام معظم رهبری در دیدار با فرمانده و جمعی از پرسنل نیروی هوایی ارتش، ۱۳۶۸/۱۱/۱۹.
- ۴۱- سخنرانی مقام معظم رهبری در دیدار با فرماندهان سپاه پاسداران و رؤسای دفاتر ولی فقیه در این نهاد، ۱۳۶۹/۶/۲۹.
- ۴۲- سخنرانی مقام معظم رهبری در دیدار با فرماندهان یگان‌های عمده عملیاتی نیروی زمینی و هوانیروز، ۱۳۶۸/۱۲/۵.
- ۴۳- سخنرانی مقام معظم رهبری در دیدار با مسؤولان دفاتر نمایندگی ولی فقیه در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۶۸/۱۱/۷.
- ۴۴- سخنرانی مقام معظم رهبری در مراسم بیعت فرماندهان و پرسنل منتخب نیروهای سه‌گانه و وزارت دفاع، ۱۳۶۸/۳/۱۸.
- ۴۵- سخنرانی مقام معظم رهبری در مراسم بیعت مردم استان خوزستان، گلپایگان، دشتستان، شبستر و خامنه، ۱۳۶۸/۴/۲۱.
- ۴۶- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

